

การพัฒนาแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวชุมชนตำบลสนามจันทร์ จังหวัดนครปฐม The Development of Strategic Plan for Sanamchan Community Based Tourism in Nakhon Pathom Province

วงศ์ระวิทย์ น้อมนำทรัพย์

สาขาวิชาการท่องเที่ยวและการโรงแรม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม
wongrawit@webmail.npru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวชุมชนตำบลสนามจันทร์ จังหวัดนครปฐม โดยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก ได้แก่ ผู้แทนภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน จำนวน 31 คน ใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยใช้แบบสัมภาษณ์การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอกของการท่องเที่ยวชุมชนตำบลสนามจันทร์ (SWOT Analysis) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยวิเคราะห์ เนื้อหา (Content Analysis) และตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) 2) นำแผนยุทธศาสตร์ไปดำเนินการในโครงการนำร่อง ใช้วิธีวิจัยเชิงปริมาณ ใช้การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อโครงการนำร่องในแผนยุทธศาสตร์ของการท่องเที่ยวชุมชนตำบลสนามจันทร์ จังหวัดนครปฐม จำนวน 25 คน ใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง โดยใช้วิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติพื้นฐาน ได้แก่ การหาค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ผลการวิจัยพบว่า

1. พัฒนาแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวชุมชนตำบลสนามจันทร์ จังหวัดนครปฐม มีวิสัยทัศน์ คือ “ชุมชนตำบลสนามจันทร์ จะพัฒนาเป็นการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และเป็นศูนย์ผลิต OTOP ในอาเซียน” ประกอบด้วย 4 ยุทธศาสตร์ คือ 1) ยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม 2) ยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน 3) ยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อพัฒนาชุมชน และ 4) ยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อพัฒนาอนุรักษ์วัฒนธรรมและพัฒนาจิตใจ

2. ผลการประเมินโครงการนำร่องในแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวชุมชนตำบลสนามจันทร์ จังหวัดนครปฐม พบว่า โปรแกรมการท่องเที่ยวรูปแบบ 2 วัน 1 คืน นักท่องเที่ยวทดลองมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ 1) ชุมชนให้การต้อนรับอย่างเป็นมิตรและอบอุ่น 2) มีมัคคุเทศก์นำเที่ยวและให้ข้อมูลอย่างชัดเจน และ 3) กิจกรรมที่กลุ่มนักท่องเที่ยว

คำสำคัญ: การพัฒนาแผนยุทธศาสตร์ แผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวชุมชนตำบลสนามจันทร์ การท่องเที่ยวชุมชนตำบลสนามจันทร์

Abstract

The research objectives were to development the strategic plan for Sanamchan community based tourism in Nakhon Pathom province. The sample groups in this research were 31 people who including government, private sector and local communities. The qualitative data were collected from the in-depth interviews, focus group discussion, internal and external environment group discussion (SWOT Analysis). The data were analyzed on the content and checked by triangulation. The implementation of the strategic plan that the quantitative data were analyzed on the collected from the questionnaire for the pilot project in the strategic plan using for 25 samples. Statistics used to analyze data were percentage, mean and standard deviation. The research findings were as follow:

1. The development of strategic plan for Sanamchan community based tourism in Nakhon Pathom province was "Sanamcha community as Culture tourism development and the One Tambol One Product (OTOP) product center in ASEAN. It was contained with 4 strategic issues; 1) the tourism development strategic plan for environment preserved; 2) the tourism development strategic plan for local economic development and income communities; 3) the tourism development strategic plan for sustainable community development model and 4) the Buddhist tourism development strategic plan for spiritual awareness of cultural preserved.

2. An assessment result of the implementation in the strategic plan had the experienced tourists was highest potential in program tour 2 days 1 night as: 1) the community warm welcome and friendly 2) tour guides were informative and clearly and 3) the activities at Craft wood Thai boxing

Keywords: the development of strategic plan, strategic plan for Sanamchan community based tourism, Sanamchan community based tourism

บทนำ

การท่องเที่ยวมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม ทำให้แต่ละประเทศมุ่งพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานสาธารณูปโภค บุคลากร และสถานที่ท่องเที่ยว เพื่อรองรับการเดินทางของนักท่องเที่ยวต่างประเทศ โดยสถิติการเดินทางเข้ามาในประเทศไทย ในช่วงปี พ.ศ.2559 มีจำนวนนักท่องเที่ยวถึง 32,588,303 คน (กรมการท่องเที่ยว, 2560) ประกอบกับที่ตั้งของประเทศไทยเป็นศูนย์กลางของการคมนาคมขนส่ง (logistics center) ในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community: AEC) จึงเป็นที่จุดยุทธศาสตร์ที่ต่างประเทศให้ความสำคัญและพร้อมที่จะลงทุน ซึ่งส่งผลดีต่อประเทศไทย ดังที่ปรากฏในการจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560-2564) ที่กล่าวว่าการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติ จำเป็นต้องเตรียมความพร้อมคน สังคม และระบบเศรษฐกิจของประเทศให้สามารถปรับตัวรองรับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลง โดยพัฒนาฐานการผลิตและบริการให้มีความเข้มแข็ง เป็นมิตรกับประเทศต่างๆ ขยายการค้าและการลงทุน มีโครงสร้างพื้นฐานที่ครอบคลุม และที่สำคัญ คือ ประชาชนจะต้องมีรายได้สูงจัดปัญหาความยากจน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560)

แผนพัฒนาดังกล่าว ทำให้กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา (2560) ได้วางเป้าหมายการพัฒนาในแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ เพื่อการยกระดับประเทศไทยให้เป็นประเทศพัฒนาแล้ว การบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ การเป็นแหล่งท่องเที่ยวคุณภาพอย่างยั่งยืน และมุ่งเน้นการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community Based Tourism: CBT) ซึ่ง

มีหลักการของการท่องเที่ยวโดยชุมชน ได้แก่ ชุมชนต้องเป็นเจ้าของพื้นที่ ชาวบ้านต้องมีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางและตัดสินใจ ส่งเสริมความภาคภูมิใจในตนเองและเคารพในวัฒนธรรมอื่นที่แตกต่าง และต้องมีการกระจายรายได้สู่สาธารณประโยชน์ของชุมชน โดยคำนึงเป้าหมายของพัฒนาที่ยั่งยืนทั้ง 3 ส่วน ทั้งด้านสิ่งแวดล้อม มีการร่วมมือกันอนุรักษ์และฟื้นฟูสภาพทางธรรมชาติให้คงเดิมไว้ให้มากที่สุด ด้านสังคมและวัฒนธรรมที่เกิดจากความพยายามฟื้นฟู อนุรักษ์ และสืบสานให้คงอยู่ต่อไป และด้านเศรษฐกิจที่มีการพัฒนาอย่างมั่นคง ส่งผลให้ชุมชนยกระดับคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

การท่องเที่ยวชุมชนตำบลสนามจันทร์ เกิดจากแนวคิดของผู้นำและประชาชนที่ต้องการให้มีการท่องเที่ยวเกิดขึ้นที่ชุมชน โดยกำหนดกระบวนการทิศทางจากทรัพยากรทางธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมและวิถีชีวิตชุมชน เพื่อจัดรูปแบบการท่องเที่ยว จากการศึกษาแผนพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบลสนามจันทร์ (พ.ศ.2559-2561) ไม่ได้กล่าวถึงยุทธศาสตร์ทางการท่องเที่ยวชุมชนโดยเฉพาะ กล่าวเพียงเรื่องการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น การส่งเสริมสนับสนุนผลิตภัณฑ์ชุมชน One Tambol One Product (OTOP) วิสาหกิจชุมชน และการดูแลทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเท่านั้น ดังนั้นชุมชนตำบลสนามจันทร์จำเป็นต้องมีการพัฒนาแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวชุมชนตำบลสนามจันทร์ที่เกิดจากกระบวนการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนอย่างแท้จริง เพื่อให้ทิศทางของการท่องเที่ยวชุมชนเป็นไปตามหลักของความยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อพัฒนาแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวชุมชนตำบลสนามจันทร์ และนำแผนยุทธศาสตร์ไปดำเนินการในโครงการนำร่อง

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) เพื่อพัฒนาแผนยุทธศาสตร์ของการท่องเที่ยวชุมชนตำบลสนามจันทร์ มีวิธีการวิจัย 2 ขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นพัฒนาแผนยุทธศาสตร์
2. ขั้นนำแผนยุทธศาสตร์ไปดำเนินการในโครงการนำร่อง

ขั้นตอนที่ 1 พัฒนาแผนยุทธศาสตร์ของการท่องเที่ยวชุมชนตำบลสนามจันทร์ จังหวัดนครปฐม

1.1 กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ ผู้แทนภาครัฐ ภาคเอกชนผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว ภาคประชาชนที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยว จำนวน 31 คน ใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยไม่อาศัยทฤษฎีความน่าจะเป็น (Non-Probability Sampling) เป็นการจัดอภิปรายกลุ่มย่อย (Focus Group Discussion) ประกอบด้วย

ผู้แทนภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว จำนวน 11 คน ได้แก่ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดนครปฐม และองค์การบริหารส่วนตำบลสนามจันทร์ เนื่องจากเป็นหน่วยงานที่มีการวางแผนและจัดกิจกรรมทางการท่องเที่ยว

ผู้แทนภาคเอกชน จำนวน 5 คน ได้แก่ ผู้ประกอบการที่พัก ผู้ประกอบการร้านอาหารของที่ระลึก ผู้ประกอบการร้านอาหาร และผู้ประกอบการบริษัทนำเที่ยว ซึ่งเป็นตัวแทนของธุรกิจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวโดยตรง

ผู้แทนภาคชุมชน จำนวน 15 คน ได้แก่ ผู้นำชุมชนและประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนตำบลสนามจันทร์ สามารถให้ข้อมูลที่แท้จริงและเพียงพอตามประเด็นที่ผู้วิจัยกำหนดขึ้น

1.2 เครื่องมือที่ใช้งานวิจัยเป็นเครื่องมือเชิงคุณภาพ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอกของการท่องเที่ยวชุมชน (SWOT Analysis) ในประเด็นของจุดแข็ง (Strengths) จุดอ่อน (Weaknesses) โอกาส (Opportunities) อุปสรรค (Threats) เพื่อพัฒนาแผนยุทธศาสตร์ของการท่องเที่ยวชุมชนตำบลสนามจันทร์ ซึ่ง

ประเด็นคำถามเป็นชุดเดียวกันทั้งของผู้แทนภาครัฐ ผู้แทนภาคเอกชน และผู้แทนภาคชุมชน เนื่องจากต้องการข้อมูลที่ตรงกันตามประเด็นคำถาม เพื่อตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation)

1.3 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ SWOT Analysis ของการท่องเที่ยวชุมชนตำบลสนามจันทร์ และจับคู่ SWOT Matrix ของการกำหนดทิศทางแผนยุทธศาสตร์ มาเป็นปัจจัยในการคิดและสร้างแผนยุทธศาสตร์ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ และสังคม โดยมีกระบวนการดังนี้ 1) กำหนดวิสัยทัศน์ 2) กำหนดยุทธศาสตร์ 3) กำหนดกลยุทธ์ และ 4) กำหนดโครงการของแผนงาน

ขั้นตอนที่ 2 นำแผนยุทธศาสตร์ไปดำเนินการในโครงการนำร่อง

2.1 กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยเชิงปริมาณ คือ กลุ่มภาครัฐ กลุ่มภาคเอกชน กลุ่มภาคประชาชน และนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางมาท่องเที่ยวชุมชนตำบลสนามจันทร์ การเลือกกลุ่มตัวอย่างทั้ง 4 กลุ่ม ใช้วิธีสุ่มแบบตามความสะดวก (Convenience Sampling) โดยไม่อาศัยทฤษฎีความน่าจะเป็น (Non-Probability Sampling) ซึ่งใช้กลุ่มตัวอย่างที่สามารถเป็นตัวแทนแต่ละภาคส่วน รวมทั้งสิ้น 25 คน

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัยคือ แบบสอบถามความคิดเห็นของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในส่วนต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ประชาชนในท้องถิ่น และนักท่องเที่ยวชาวไทย โดยใช้มาตรวัดแบบ Likert 5 ระดับ (5 หมายถึง พึงพอใจมากที่สุด และ 1 หมายถึง พึงพอใจน้อยที่สุด) ซึ่งประเด็นคำถามเป็นชุดเดียวกัน เพื่อต้องการประเมินผลการดำเนินงานโครงการนำร่องของชุมชนตำบลสนามจันทร์

2.3 การวิเคราะห์ข้อมูล เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติพื้นฐาน ได้แก่ การหาค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เพื่อบรรยายข้อมูลระดับความคิดเห็นที่มีต่อโครงการนำร่องในแผนยุทธศาสตร์ของการท่องเที่ยวชุมชนตำบลสนามจันทร์ จังหวัดนครปฐม

นิยามศัพท์

1. แผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวชุมชน หมายถึง แผนที่เกี่ยวข้องกับวิสัยทัศน์ เป้าหมาย วัตถุประสงค์ ที่ต้องการบรรลุของชุมชนตำบลสนามจันทร์ ระยะอีก 5 ปีในอนาคต (พ.ศ.2561-2564)

2. โครงการนำร่อง หมายถึง การจัดรายการทัวร์นำร่องของโครงการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ และท่องเที่ยววิถีเกษตร ร่วมอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนตำบลสนามจันทร์

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวชุมชนตำบลสนามจันทร์ สรุปผลได้ดังนี้

1. ผลการพัฒนาแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวชุมชนตำบลสนามจันทร์ พบว่า สภาพแวดล้อมภายในและภายนอกของการท่องเที่ยวชุมชนตำบลสนามจันทร์ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ SWOT Analysis ของการท่องเที่ยวชุมชนตำบลสนามจันทร์

จุดแข็ง (Strengths)	จุดอ่อน (Weaknesses)
<ol style="list-style-type: none">ชุมชนตั้งอยู่ย่านหน่วยงานราชการที่สำคัญของจังหวัด อาทิเช่น ศาลากลางจังหวัดนครปฐม องค์การบริหารส่วนจังหวัดนครปฐม โรงเรียนสิริธรราชวิทยาลัย สนามกีฬากลางจังหวัดนครปฐม และพระราชวังสนามจันทร์ผลิตภัณฑ์ชุมชนหลายรายการได้รับเลือกเป็นสินค้า OTOP ระดับ 5 ดาว ได้แก่ กลุ่มสินค้าเกษตรแปรรูป กลุ่มตุ๊กตาแม่ไม้มวยไทย และกลุ่มป่านศรนารายณ์ชุมชนมีปราชญ์ชาวบ้านบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถทางการท่องเที่ยว	<ol style="list-style-type: none">พื้นที่มีขนาดเล็กได้ถูกแบ่งเขตการปกครองไปขึ้นกับเขตเทศบาลนครนครปฐม ทำให้เหลือเพียง 3 หมู่บ้านเท่านั้นพื้นที่สาธารณะมีไม่เพียงพอประชาชนในชุมชนขาดการมีส่วนร่วมและขาดความร่วมมือในการจัดการชุมชนขาดประเพณีที่สะท้อนอัตลักษณ์ของชุมชนขาดป้ายประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวชุมชนตำบลสนามจันทร์
โอกาส (Opportunities)	อุปสรรค (Threats)
<ol style="list-style-type: none">หน่วยงานภาครัฐให้การสนับสนุนเรื่องการท่องเที่ยว โดยคัดเลือกชุมชนตำบลสนามจันทร์เป็นหนึ่งในชุมชนต้นแบบชุมชนตั้งอยู่ริมถนนเพชรเกษมจึงมีโอกาสดูแลนักท่องเที่ยวที่สำคัญของจังหวัดชื่อของชุมชนเป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยว ที่มีความสอดคล้องกับพระราชวังสนามจันทร์	<ol style="list-style-type: none">ชุมชนขาดงบประมาณจากภาครัฐและภาคเอกชนในการขับเคลื่อนพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนเทคโนโลยีเข้ามามีบทบาททำให้เยาวชนไม่สนใจวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีมีปัญหาทางด้านจราจร เนื่องจากถนนยิงเป้าได้เป็นเส้นทางหลักเพื่อไปยังสถานที่ราชการ โรงเรียนสถานที่ท่องเที่ยวใกล้เคียงมีความโดดเด่นและความพร้อมมากกว่า

ผลจากการวิเคราะห์ SWOT Analysis และการวิเคราะห์ SWOT Matrix ของการกำหนดทิศทางแผนยุทธศาสตร์ เพื่อใช้เป็นปัจจัยในการคิดและสร้างแผนยุทธศาสตร์ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ และสังคม โดยมีกระบวนการ ดังนี้

วิสัยทัศน์ (Vision): ชุมชนตำบลสนามจันทร์ จะพัฒนาเป็นการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และเป็นศูนย์ผลิต OTOP ในอาเซียน

พันธกิจ (Mission):

- พัฒนาระบบบริหารจัดการการท่องเที่ยวชุมชนตำบลสนามจันทร์อย่างเป็นระบบ
- พัฒนาสินค้าภายในชุมชนตำบลสนามจันทร์สู่การเป็นศูนย์ผลิต OTOP ในอาเซียน
- ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาชุมชนตำบลสนามจันทร์

ยุทธศาสตร์ในการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนตำบลสนามจันทร์ ประกอบด้วย 4 ยุทธศาสตร์ ดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ 1 ยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

กลยุทธ์การพัฒนาสถานที่ท่องเที่ยวและสินค้า OTOP ประกอบด้วย 10 โครงการ

ยุทธศาสตร์ที่ 2 ยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน

กลยุทธ์จัดหางบประมาณจากภาครัฐและเอกชน ประกอบด้วย 6 โครงการ

ยุทธศาสตร์ที่ 3 ยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อพัฒนาชุมชน

กลยุทธ์พัฒนาศักยภาพบุคลากรทางการท่องเที่ยว ประกอบด้วย 6 โครงการ

ยุทธศาสตร์ที่ 4 ยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อพัฒนาอนุรักษ์วัฒนธรรมและพัฒนาจิตใจ

กลยุทธ์การสร้างเครือข่ายชุมชนและสร้างจิตสำนึก ประกอบด้วย 7 โครงการ

2. ผลการประเมินโครงการนำร่องในแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวชุมชนตำบลสนามจันทร์ เกิดจากกระบวนการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนตำบลสนามจันทร์ เพื่อพัฒนาโปรแกรมการท่องเที่ยวรูปแบบ 1 วัน และ 2 วัน 1 คืน โดยทางคณะกรรมการฯ ได้เตรียมความพร้อมของชุมชน โดยจัดอบรมเรื่องการท่องเที่ยวชุมชน การวางแผนจัดนำเที่ยวภายในชุมชน และจัดทดลองทัวร์นำร่อง เพื่อติดตามและการประเมินผลการดำเนินโครงการนำร่องเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนตำบลสนามจันทร์ในแบบสอบถามความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวทดลองที่มีต่อการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนตำบลสนามจันทร์ จำนวน 25 คน ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการประเมินภาพรวมต่อโครงการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ และท่องเที่ยววิถีเกษตร ร่วมอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนตำบลสนามจันทร์

รายการคำถาม	ค่าเฉลี่ย (Mean)	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	ระดับความพึงใจ
1. การบริหารจัดการการท่องเที่ยว			
1.1 ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการและให้บริการแก่นักท่องเที่ยว	4.20	0.645	มาก
1.2 มีการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน	4.08	0.640	มาก
1.3 ชุมชนมีการเฝ้าระวังความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของนักท่องเที่ยว	4.08	0.640	มาก
1.4 ทรัพยากรท่องเที่ยวได้รับการดูแลรักษาอย่างเหมาะสม	4.04	0.539	มาก
1.5 มีการจัดการขยะและน้ำเสียของชุมชน	3.88	0.666	มาก
2. การเข้าถึง การต้อนรับ การนำเที่ยว และความเป็นมิตร			
2.1 ชุมชนให้การต้อนรับอย่างเป็นมิตรและอบอุ่น	4.60	0.577	มากที่สุด
2.2 มีมีคฤหาสน์นำเที่ยวและให้ข้อมูลอย่างชัดเจน	4.32	0.690	มากที่สุด
2.3 มีที่พัก ร้านอาหาร ห้องสุขา สิ่งอำนวยความสะดวก	4.20	0.816	มาก
2.4 มีระบบไฟฟ้า ประปา ถนน ป้ายบอกทาง บริการรถ เข้าถึงได้สะดวก	4.04	0.790	มาก
2.5 เส้นทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวแต่ละจุด	4.00	0.707	มาก
2.6 มีศูนย์ข้อมูลนักท่องเที่ยวและแผ่นพับ	3.80	0.866	มาก
3. แหล่งท่องเที่ยว อาหาร เครื่องดื่ม และสินค้าที่ระลึก			
3.1 มีความสะอาด ถูกสุขลักษณะ และราคาเหมาะสม	4.20	0.645	มาก
3.2 อาหารและเครื่องดื่มสะอาด ถูกสุขอนามัย และมีเอกลักษณ์ท้องถิ่น	4.12	0.666	มาก
3.3 สินค้าและของที่ระลึกท้องถิ่น มีคุณภาพ และราคาเหมาะสม	4.12	0.666	มาก
4. กิจกรรม			
4.1 กลุ่มหัตถกรรมแม่ไม้มวยไทย	4.24	0.663	มากที่สุด
4.2 ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงตำบลสนามจันทร์	4.16	0.688	มาก
4.3 กลุ่มวิสาหกิจชุมชนสนามจันทร์ กระเจี๊ยบอบกรอบ	4.12	0.666	มาก
4.4 ฟาร์มผักไฮโดรโปนิกส์ปลอดสารพิษ	4.12	0.666	มาก
4.5 การปลูกข้าว แปลงสาธิตการทดลองยาเพื่อการเกษตร	4.08	0.812	มาก

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยเรื่องการพัฒนาแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวชุมชนตำบลสนามจันทร์ สามารถนำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. ผลการพัฒนาแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวชุมชนตำบลสนามจันทร์ พบว่า ชุมชนตำบลสนามจันทร์มีความปรารถนาที่จะพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนในระยะอีก 5 ปีในอนาคต (พ.ศ.2561-2564) ไว้ว่า “ชุมชนตำบลสนามจันทร์ จะพัฒนาเป็นการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และเป็นศูนย์ผลิต OTOP ในอาเซียน” ซึ่งชุมชนตระหนักถึงการสร้างแบรนด์ท่องเที่ยว ได้แก่ แบรนด์ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นชุมชนที่อยู่อาศัย แหล่งการค้าและร้านอาหาร โดยทางชุมชนมีความประสงค์ให้นักท่องเที่ยวมีความสุขกับการรับประทานอาหารในร้านอาหารและร้านกาแฟ นอกจากนี้ชุมชนจัดกิจกรรมไหว้พระขอพร และบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ตามคติไทย-พราหมณ์ที่พระวิหารเทวสถิตย์ พระรูปพลเรือเอก พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของชุมชนแห่งนี้ สอดคล้องกับแนวคิดของราณี อธิชัยกุล (2546) กล่าวว่าการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้ เป็นการเที่ยวชมศิลปวัฒนธรรม สถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ ได้แก่ แหล่งประวัติศาสตร์ โบราณสถานและศาสนสถาน รวมทั้งร่วมกิจกรรมการทำศิลปหัตถกรรมไทย อาหารไทย เป็นต้น ทางด้านแบรนด์ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนตำบลสนามจันทร์ เป็นการอนุรักษ์วัฒนธรรมและพัฒนาจิตใจของชุมชนและผู้มาเยือน ที่ตอบสนองนโยบายในการส่งเสริมเอกลักษณ์ของประเทศไทยและของแต่ละท้องถิ่น เป็นการสร้างคุณค่าความเป็นไทยในสินค้าและบริการต่างๆ ผ่านสัญลักษณ์ “Thainess” ตามแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ.2560-2564) และการสร้างแบรนด์ให้เป็นศูนย์ผลิต OTOP ในอาเซียน จะเป็นแรงกระตุ้นเศรษฐกิจชุมชนและกระจายรายได้ ซึ่งผลิตภัณฑ์ชุมชนได้รับคัดเลือกเป็น OTOP 5 ดาว หลายรายการ อาทิเช่น สินค้าเกษตรแปรรูป ตุ๊กตาแม่ไม้มวยไทย และปานศรนารายณ์ เป็นต้น เป็นการส่งเสริมการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าและบริการด้านการท่องเที่ยว โดยใช้ประโยชน์จากอัตลักษณ์และเอกลักษณ์แห่งความเป็นไทยที่สะท้อนวัฒนธรรมท้องถิ่นและวิถีชีวิตชุมชน ระหว่างการท่องเที่ยวเชื่อมโยงกับหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560-2564) จากวิสัยทัศน์ดังกล่าวนำมาพัฒนาเป็นแผนยุทธศาสตร์ที่บูรณาการด้านการพัฒนาท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม พัฒนาเศรษฐกิจชุมชนพัฒนาชุมชน รวมทั้งพัฒนาอนุรักษ์วัฒนธรรมและพัฒนาจิตใจ

2. ผลการประเมินโครงการนำร่องในแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวชุมชนตำบลสนามจันทร์ ชุมชนมีความต้องการในการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยว โดยใช้กระบวนการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนในโครงการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ และท่องเที่ยววิถีเกษตร ร่วมอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนตำบลสนามจันทร์ จำนวน 2 วัน 1 คืน ได้ผลในระดับความพึงพอใจมากที่สุดในเรื่องของมีคุณค่าที่น่าเที่ยวและให้ข้อมูลอย่างชัดเจน และชุมชนให้การต้อนรับอย่างเป็นมิตรและอบอุ่น ซึ่งสัมพันธ์กับผลที่เกิดจากการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนตำบลห้วยสัตว์ใหญ่ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ (นิภารัตน์ สายประเสริฐ, 2553) และยังคงสอดคล้องกับแนวคิดของธีระภัทรา เอกผาชัยสวัสดิ์ (2553) ที่กล่าวว่าแผนพัฒนาชุมชนจะเป็นเสมือนหนึ่งเส้นทางที่จะนำไปสู่เป้าหมายตามแนวทางที่ชุมชนต้องการ อันจะนำไปสู่กระบวนการเรียนรู้ของชุมชนในการที่จะคิด ทำ และปรับปรุงพัฒนากระบวนการทำกิจกรรมในชุมชน รวมทั้งมีความจำเป็นที่จะต้องประเมินผลกระทบที่จะเกิดจากการพัฒนา ความสามารถในการรองรับของพื้นที่ ซึ่งจะต้องพิจารณาทางด้านกายภาพ ธรรมชาติ วัฒนธรรมและสังคม เพื่อนำผลการประเมินมาปรับปรุงแก้ไขต่อไป (เทิดชาย ช่วยบำรุง, 2552) จึงเป็นเครื่องยืนยันได้ว่ากระบวนการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนในครั้งนี้ได้บรรลุผลสำเร็จ

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย พบว่า การพัฒนาการท่องเที่ยวที่ดีจะต้องมีแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวของประเทศและระดับท้องถิ่นที่เกิดจากกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง และสามารถนำแผนดังกล่าวไปใช้ได้จริง ดังนั้นจึงขอเสนอแนะ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน ดังนี้

1. หน่วยงานภาครัฐ ควรนำกระบวนการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนมาใช้เป็นแนวทางในการกำหนดแผนยุทธศาสตร์ด้านการท่องเที่ยว และนำกลยุทธ์ที่เหมาะสมของยุทธศาสตร์นี้ไปทดลองใช้ในพื้นที่นั้น
2. ผู้ประกอบการเอกชน นำข้อมูลผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการวิเคราะห์และปรับกลยุทธ์ เพื่อวางแผนธุรกิจทางการบริการได้อย่างมีประสิทธิภาพและตอบสนองต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว
3. ชุมชนมีความรู้และได้มีส่วนร่วมในกระบวนการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวชุมชน และตรงตามความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2546). เอกสารชุดฝึกอบรมทางไกล หลักสูตรการจัดการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืน.

ม.ป.ท.: ม.ป.พ.

_____. (2550). คู่มือเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชน. กรุงเทพฯ: ศรีเมืองการพิมพ์.

เทิดชาย ช่วยบำรุง. (2552). บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนบนฐานแนวคิด

เศรษฐกิจพอเพียง. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา.

ธีระภักธา เอกผาชัยสวัสดิ์. (2553). ชุมชนศึกษา. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

นิภารัตน์ สายประเสริฐ. (2553). การพัฒนารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ตำบลห้วยสัตว์ใหญ่ อำเภอหัวหิน

จังหวัดประจวบคีรีขันธ์. วิทยานิพนธ์ ปร.ด., มหาวิทยาลัยแม่โจ้, เชียงใหม่.

พจนา สวนศรี. (2546). คู่มือการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน. กรุงเทพฯ: โครงการท่องเที่ยวเพื่อชีวิตและธรรมชาติ.

แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 2 พ.ศ.2560-2564. (10 กุมภาพันธ์ 2560), ราชกิจจานุเบกษา. 134(43 ง).

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ.2560-2564. (30 ธันวาคม 2559), ราชกิจจานุเบกษา. 133(115 ก).

หน้า 1.

ราณี อิลิชัยกุล. (2546). ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการท่องเที่ยว เอกสารการสอนชุดฝึกอบรมทางไกล หลักสูตรการจัดการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืน. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

Patricia L. (1999). The Community Participation in Jamaican Conservation Projects. *Community Development Journal*, 34(2), 122-133.